

MERKWAARDIGE KINDEREN ONZER FLORA IN 'T GEDRANG.

OT vóór weinige jaren bestonden in de heidevelden der omgeving van Weert vele moerassen, door den volksmond broek, ven of peel genoemd. 't Zijn overblijfselen van breede waterstroomen uit den tijd der vorming van het diluvium. Zij liggen meest in rijen, die uren ver zijn te volgen en een dóórlopend dal vormen, dat zijn oorsprong verraaft. Natuurlijk zijn zij nog de weg der afwateringsaderen, der beken, zoodat de plassen steeds waterverversching hebben en geen kwalijkriekende poelen vormen. In dieper en ondiep water zoowel als langs de oevers vindt men eene rijke flora, die, nooit door menschenhand gedeerd en nimmer door eenigen invloed van cultuur in hare vrije ontwikkeling gestoord, planten bevat, die elders in Nederland weinig of niet meer voorkomen. Zulk een overblijfsel uit eene vroegere periode is b.v. de *Isoëtes*, die op vier mij bekende plaatsen hier nog welig tiert.

De dagen dier curiosa zijn echter geteld. Sedert eenige jaren hebben de kunstmatige boterbereiding en het landbouwonderwijs ten gevolge, dat de veestapel enorm is verbeterd, behoefte is ontstaan aan meer bouw- en weiland, heidevelden in akkers en kunstweiden, moerassen in gras- en graanland zijn herschapen. Het ontginnen van woeste gronden heeft zulk een omvang gekregen, dat binnen afzienbaren tijd hier geen heide of moeras meer zullen zijn. Door verbeterde afwatering worden vele gronden drooggelegd, en wat niet door landbouw of veeteelt wordt in beslag genomen, verkeert in dennenbosch. Doch daardoor komt de merkwaardige wilde flora dezer streek niet alleen in 't gedrang, maar wordt zij bedreigd met geheele vernietiging. Nog geen tien jaren geleden waren *Pilularia globularia*, *Centunculus minimus*, *Anagallis tenella*, *Carum verticillatum*, *Cirsium anglicum*, *Drosera longifolia*, *Spiranthes aestivalis*, *Malaxis paludosa*, *Orchis incarnata*, *Scheuchzeria palustris*, *Cyperus fuscus*, *Utricularia minor*, *neglecta* en *Bremii*, *Sparganium affine* en zooveel andere min of meer zeldzame planten hier gemakkelijk te vinden, sommige zelfs zeer veelvuldig, thans weet ik van velen dezer geen groeiplaats meer aan te wijzen. En de geheele ondergang van allen is nabij. Hadden de Vereenigingen, op wier weg zulks ligt, toen op eenige perceelen de hand gelegd en de terreinen geïsoleerd, dan bleven tenminste de planten als natuurmonument in wezen. De grond, inmiddels in waarde vervijfdubbeld en meer, kostte toen niet meer dan f 20 à f 50 per H. A.! Thans is 't voor vele dier planten te laat, voor nog enkele hoog tijd. Van particuliere zijde is hier niet anders te wachten dan teleurstelling. Niemand, van welken staat of stand, voelt er iets voor. Wil iets beschermd worden, dan kan dit alléén geschieden als de mannen der wetenschap en liefhebbers de zaak degelijk aanvatten: terrein koopen en isoleren.

MERKWAARDIGE KINDEREN ONZER FLORA IN 'T GEDRANG. 329

Ter opheldering diene o.a. de ervaring ten opzichte van *Spiranthes aestivalis* opgedaan.

Het terrein in de Flora's bedoeld, waar gezegd wordt, dat *Spiranthes* bij Weert voorkomt, is sedert 20 jaren ontgonnen. Dáár bestaat ze dus sedert dien niet meer. Intusschen werden zeven andere groeiplaatsen gevonden. Ééne is vijf jaar geleden tot akker gemaakt. Vijf lagen in gronden aan de gemeente Weert behorende. De gemeente wilde die gronden voor ontginning verkoopen. Er werd getracht van het gemeentebestuur te verkrijgen, dat een paar perceelen van ieder ± 1 H.A., zouden worden gespaard. De gemeente-opzichter moest de bedoelde perceelen opnemen — en, zoo werd beloofd, de zaak zou in orde komen. Pogingen intusschen bij de betreffende Vereenigingen aangewend, om de perceelen heide in kwestie van de gemeente te koopen, bleven zonder eenig succes. De verkoopdag kwam en zonder rekening te houden met eenige belofte of afspraak werd het ééne moeras in perceelen geheel verkocht, w.o. dus ook het *Spiranthes*veld, en wel voor nog geen rijksdaalder per A. 't Was een ideaal plekje van ruim $\frac{1}{2}$ H.A., geheel geïsoleerd gelegen en met honderden *Spiranthes* plantjes begroeid, benevens *Malaxis*, *Carum vertic.* en *Parnassia*. — Nu, teleurgesteld, op den nieuwen eigenaar af, — een groot grondbezitter in eene andere gemeente. Zijn rentmeester was zeer voorkomend en schijnbaar wel gezind, om dat terrein in langdurige pacht af te staan. Het was in September 1913. Toegezegd werd, dat het terrein voorloopig ongerept zou blijven liggen en intusschen kon worden onderhandeld en overeengekomen. Ook de pachter, tot wiens boerderij het nieuw verkregen stukje behoort, was van meening, dat het vooreerst wel zóó zou blijven liggen. Nog steeds wachtende op de te stellen condities ging ik er in 't voorjaar van 1914 toevallig eens langs en — stel u mijne verbazing en teleurstelling voor — 'k vond er 't prachtige *Spiranthes*veldje herschapen in een met jonge klaver begroeiden akker. Er bleek van mijn voorstellen niet de minste notitie genomen te zijn.

Het andere moeras werd bij den verkoop niet gegund. De gemeente zou 't onder eigen begeer ontginnen. 't Gemeentebestuur benoemde daartoe eene commissie, van welke lid was iemand die deel uitmaakte van het bestuur van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, iemand dus van wien men in de allereerste plaats moest verwachten, dat hij het behouden van een natuurmonument zou in de hand werken. Hem werden tot dat doel de drie op ongeveer 1 K.M. van elkaar gelegen *Spiranthes*veldjes, met *Malaxis* en *Drosera Anglica*, aangewezen en op zijne medewerking tot behoud daarvan aangedrongen.

De ontginning ging haar gang. Het geheele terrein werd doorsneden met slooten en greppels en omgewerkt. Op slechts een uithoekje van weinig belang bleef de ploeg weg, maar op dat stukje werden eenige wagonladingen kalk opgeslagen! zoodat de grond er doortrok met kalkwater en de enkele *Spiranthes*knollen, die er mochten zitten, werden gedood. Dit veldje moet, nadat het dus onherroepelijk

was bedorven, te koop zijn aangeboden aan de Vereeniging tot behoud van Natuurmonumenten. — De lezer besluite!

In de gemeente Weert is daarmee nu de *Spiranthes* verdwenen.

De éénige mij nog bekende groeiplaats ligt in een andere gemeente, en rondom dat terrein is heideontginning in vollen gang.

't Is te hopen, dat de pogingen slagen zullen, die aangewend worden, om die plek voor de wetenschap te bewaren; maar noodzakelijk is dan, dat de zaak met spoed en met ernst tevens worde behandeld en afgedaan.

Ook de *Isoëtes*, wier bestaan in ons land nog slechts elf jaren bekend is, dreigt hier onder te gaan. Er bestaan plannen tot 't graven van een scheepvaartkanaal tusschen de Zuid-Willemsvaart en de Maas, en dit kanaal zal het *Isoëtes*veld doorsnijden, d.w.z. juist die plas waarin *Is. lacustris rectifolia* en *Is. echinospora* var. α *rectifolia* en β *recurvata* bijéén vóórkomen. Misschien wordt het lage terrein aangevuld, misschien ook verandert de waterstand zóódanig dat het bedoelde terrein droog loopt. Worden geen ernstige pogingen gedaan, om ten minste een klein gedeelte van $\pm$ 2 H.A. gereserveerd te krijgen — of mochten die pogingen niet slagen, dan verdwijnen de zoo merkwaardige drie variëteiten van *Isoëtes* die hier éénig zijn in Nederland. Waar in de laatste jaren op zoo grootsche wijze is geofferd om schoone of merkwaardige brokken natuur ongeschonden te bewaren of aan ondergang te onttrekken, kan worden verwacht, dat kapitaal en invloed van natuurvrienden en wetenschappelijke lichamen of personen niet zullen achterwege blijven, om de reddende hand uit te strekken naar de hier in nood verkeerende kinderen der natuur, en te verhoeden, dat zij voor immer verdwijnen van den Nederlandschen bodem.

V. S.

ADVENTIEFPLANTEN.

SEPTEMBER 11. vonden wij op aangevoerd zand, vlak bij Amsterdam een gras, dat op 't oog veel heeft van 't kanariezaad (*Phalaris canariensis*). Bekijkt men echter een aartje wat nauwkeuriger, dan valt in 't oog, dat de vleugels der onderste kelkkafjes onregelmatig zijn ingesneden (fig. 4) en niet gaafrandig zooals bij *Phal. canariensis*. Bij verdere ontleding blijkt, dat van de beide bovenste kelkkafjes, die bij *Phal. canariensis* even groot zijn en meer dan de halve lengte van het zaadje kunnen bereiken, er 1 ontbreekt of tot een klein schubje is gereduceerd (fig. 5 en 6). Deze kenmerken wijzen op *Phalaris minor* Ritz. Ga nu niet te veel af op den naam, want kleiner dan kanariegras is het niet. Er waren exemplaren bij van bijna 1 M. hoogte met een cilindrische aarpluim van 8 cM. Bij sommige halmen was die aarpluim sterk gelobd, een abnormaal verschijnsel bij deze soort (fig. 2), terwijl ook monstrueuse bloeiwijzen, zooals bijv. fig. 3 te zien geeft, niet ont-